

ՕՐԱԳԻՐ ԶԱՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԳՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶԱՄԻՌՆԻԱ ԸԱԲԱԹ 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1866

ԹԻՒ 795

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՏԻՄՈՆՆԵՐ

ԶԱՄԻՌՆԻԱ. 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ընթերցողի Միացեալ Նահանգաց նախագահին պատգամը, որ ազգային խորհրդանշանն էր բարեպատեհ անթիւր կարգադրեցաւ, ծանր ուշադրութեան արժանի է. ըստորում քաղաքական շփոթեան նշաններ կը պարունակեն ազգային համար և ճշմարտ նախագահը իւր պատգամին մէջ նախընտրողի քանի մը տէրութեանց դեմ գանդատելէ ետեւ, մասնաւորապէս Վաշինգթոն կառավարութեան ընթացքը կը դատաւարէ և կը դատաւարէ: Երբ որդի՝ կուգէ միջամտիլ ըլլալ արեւելեան գործոց և կը ծանուցանէ խորհրդանշանին թէ լիազօր գեպական մի պիտի յաղարկէ յԱթէնս:

Վաշինգթոնը լրագիր մի կըսէ.
«Ճշմարտ նախագային Վաշինգթոնը գեմ ըրած դատարանութիւնները անհիմն են, վասնզի իւր պատգամին կարգադրելէն կամ հրապարակելէն շատ յառաջ, Վաշինգթոնը հրաման տուած էր որ իւր զօրաբանակը Մէքսիքայէն քաշուի, թող տալով այս մեծ կայսերութեան դժբաղդ բնակիչները որ ուղածնու պէս կարգադրեն իրենց կառավարութիւնը»:

Իսկ Միացեալ Նահանգաց միջամտութեան կամքը վասն արեւելեան գործոց՝ անսեղի է բոլորովին և իւր եթէ ի գործ դրուելու ըլլայ, մեծ ընդդիմութիւն պիտի գտնէ Վաշինգթոն և Վաշինգթոն կառավարութեանց կողմէն, որոնք իրենց զաւակաց աւարատ արեւելք թափեցին միջոյն թուրքստանի ամբողջութիւնը հաստատուն պահելու համար և թոյլ չտալու համար որ ի գործ դրուին այնպիսի միջամտութիւններ՝ որոց նպատակը փաստ հասցնել է օսմանեան կայսերութեան»:

Փարիզի խաղաղութեան տը կը դատաւարտէ Միացեալ Նահանգաց հասարակապետութիւնը Լոնտոնէն գործող մէջ խառնուելու որոշումը և կը յայտարարէ թէ, ինչպէս որ Ընթերցողը Մօնթրէլէն նա-

խագահին սկզբանցը հետեւելով չին ուղեր թոյլ տալ որ Եւրոպան խառնուի Ընթերցողի գործող մէջ, միւս կողմէն սկզբանց համաձայն Եւրոպայի տէրութիւններն ալ կրնան արգելադրել Ընթերցողի որ երոպական գործող չխառնուի: Այս կրնան արգելադրել եթէ միաբան ըլլան, բայց եթէ մեծ տէրութիւններէն մէկ քանին Միացեալ Նահանգաց հետ համաձայն կամ գաշակից ըլլան, յայնմամբ զժողովրդներն կը ծագին և արգելելու անկարելի կը ըլլայ:

Հոռոմի մէջ գործընթացը յաջող են առայժմ: Վաշինգթոնը զօրաց մեկնելը խոստովութիւն մի չպատճառեց և ժողովուրդը հանդարտ և ուրախ է ու մեծ վստահութիւն կը ցուցնէ իւր ազգայն ազատութեան վերայ: Ինտերնացիոն կառավարութիւնը փութացաւ պատգամաւոր մի յուղարկել ի Հոռոմ, որ մեծ մարդասիրութեամբ ընդունուեցաւ սրբաբան Վապէն: Այս պատգամաւորին անունը մօտիւ թօնելու է, և իւր պաշտօնը պիտի ըլլայ սիրով կարգադրել խաղաղութեան և քահանայապետական կառավարութիւն մէջ ի կախ մնացած քաղաքական գործերը: Այլ հաստատուն թէ Վիտտ ինտերնացիոն դարձաւ քաղաքակրթութեան և լուսաւորութեան համաձայն նոր բարեկարգութիւններ պիտի հրատարակէ իւր հպատակաց սիրտը կարելի եղածին չափ, շահելու համար:

Խաղաղութեան բարեկարգութեան ամփոփում 3-15ին մեծ հանդիսի բացուեցաւ Ինտերնացիոն մէջ: Այս առթիւ Վիլհելմը-Իմմանուէլ թագաւորը պատուական դահլիճութիւն մի բրաւ, որուն մէջ Հոռոմի խնդրոյն վրայօք գրուածները խաղաղասիրական կը համարուին: Ուստի ընդհանրապէս կը յուսացուի թէ շատ ժամանակ չանցած՝ քաղաքական համաձայնութիւն մի պիտի հաստատուի ի մէջ խաղաղ կառավարութեան և սրբաբան Վապէն:

Ինտերնացիոն ծովային զէմ եղած ամբաստանութիւնները՝ Լոնտոնէն բարձրագոյն ատեանին առջեւ հիմնաւոր համարուելով, յիշեալ ծովային տը

ի բանտ դրուեցաւ, և յետ այսորիկ անոր դատաստանը պիտի տեսնուի ծերակուտի ժողովոյն մէջ:

Չինուորական նախապատրաստութիւնները միօրինակ կը շարունակուին բոլոր Եւրոպայի մէջ և իւրաքանչիւր տէրութիւն կաշխատի նորահար զօրաւոր զէնք պատրաստել իւր զօրաբանակին համար:

Վիլհելմի դաշնակցութեան խորհուրդը 13 միլիոն 141,000 ֆրանք կը խնդրէ ազգային սպառազէնութեան համար և կառավարիչ Ինտերնացիոն կոչուած հրացանը ընդունիլ բոլոր զօրաբանակին համար: Այս նոր տեսակ հրացանէն 100,000 հատ առաւարելու առաջարկութիւն կը ըլլայ:

Վաշինգթոն կառավարութիւնը ներքին ծանր խնդիրներով զբաղեալ միշտ: Ինտերնացիոն դասը ընտրութեան օրինաց նորոգութիւնը կը պահանջէ իւր ամենայն զօրութեամբ, և բարոյական ամեն միջոցները անդադար ի գործ կը դնէ իւր պահանջները յատալ տանելու համար: Իստ երեւմանց՝ կառավարութեան անդամաց մեծագոյն մասը համաձայն են ընտրական բարեկարգութեան ծրագիր մի ներկայացնելու բարեկարգութեան, և ժողովրդեան պահանջմանց գինէ մէկ մասը ի գործ դնելով՝ կարելի է զածին չափ դնել զնա և այս ներդրութեան աղաւթիլ: Իսկ Վաշինգթոն կոչուած կառավարութեան խնդիրը՝ ընտրական բարեկարգութեան գործոյն չնամանի ամենին և բաւական մտաւորութիւն կը պատահուի Սթենիս Ինտերնացիոն կառավարութեանը:

Վիլհելմի նաւարանին մէջ մեծ գործունէութեամբ կաշխատին պատերազմական դասադան պաշտօններ և զէնքեր յուղարկելու խառնուտ, Գանատա և զաւթականաց ուրիշ երկիրները: Գանատայի մէջ անցեալները քանի մը Ինտերնացիոն բռնուեցան և տեղւոյն դատաւարական ատեանին առջեւ հարցաքննուելով ի մահ դատաւարութեան: Սակայն այս դատաւարութիւնը ի գործ չդրուեցաւ ըստ խնդրոյ Միացեալ Նահանգաց հասարակապետութեան, որ թէ Գանատայի տեղական իշխանութեանը և թէ Վաշինգ-

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԳՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Մեր բնութեանց ծանր ուշադրութիւնը կը դրաւ իրենք հետեւեալ յօդուածոց վերայ. որոնք ուսումնական հեղինակը ազգին բնութեանքները վերաբերեալ օգտակար եւ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կուտայ. որոնք տարակոյտ չունին թէ, մեծ միջաւրոքին պիտի պատճառեն ճշմարիտ ազգասիրաց:

ՎԻՍՏՈՐԻԱ ԿԱՍ ԱՆԳԴԻՈՅ ՀԱՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Լոնտոնի Սթենիս (Athenaeum) գրական հանդիսին Սեպտեմբեր 22 թուոյն մէջ մեծանուն Հայտ Բըրքէ գրուած ընդարձակ յօդուած մի կարդայինք մեր ազգին և Անգլոյ վիճակաւ թաղուեցանք Սթենիսին Հայ թագաւորներէ սերած ըլլալուն վրայ, զոր մօտեքս պատիւ ունեցայ ի լոյս ընծայել: Այս յօդուածը գլխաւորապէս օրինակուեցաւ քանի մը գլխաւոր օրագիրներէ ևս, թէ Վաշինգթոնի և թէ Վաշինգթոնի, ինչպէս նաեւ այս անգամ մասամբ իւր Վաշինգթոնի: Յօդուածին գեղեցիկ կան հեղինակը մեծ պատիւ կը ընծայէ ազգիս իւր պարտաւորելը զգայուններով, որոց մեր արդէն ի մօտուտ տեղեկութեան անհնգիմութեան լաւ համոզուած էինք: Անգլոյն պէտք էն ընդհանրապէս ըլլալ սոցիալական պատուարժան անձերու՝ որք երբեմնակ մեր ըստ իմիք առանձնացեալ ազգը արժանաւոր և գոյացուցիչ կերպիւ կը ծանօթացնեն Եւրոպայի անձանց մասին: Ինչպէս և այս անգամ մեծարող Հայտ Բըրքէ ուրիշ աւելի փառաւոր և սրտեհ սովի մի կը գրէ յօդուած և ի պատիւ Հայոց. այն է՝ Վաշինգթոն վիճակաւ թագաւորէն Հայոց Արշակունի թագաւորներէ սերած ըլլալը, որ

Անգլոյ մէջ մեծ գրգռութեամբ և զբաղեցնուող ու ազդեցանքներ կը տարբերութիւնը չարժանէ:

Սոյն յօդուածին մէջ մասին նաեւ այս անգամ Մանգուէի մէջ ըստ կարծիք Թարգմանութիւնը տեսնենք, զոր ներքին մեղ տեղի ազատ քան հարաւորտ անուանիլ. բայց և այնպէս մեր ընտրականութիւնը կը յայտնենք մեծարող թարգմանչին՝ զանի ազգայնաց ծանօթացուցած ըլլալուն համար: Սոյն յօդուածին մէջ ի բաց թողնով այն կողմերը՝ որք քաղաքական դիտում մը կրնան ունենալ, սակայն և այնպէս մեծարող հեղինակին սրտի ազնուութեան և Հայոց վրայ ունեցած մեծ համարման և համարութեանը ազդեցոյն են՝ միայն նոյն կողմերուն վրայ խոսիմք, որոց վրայ մեր գրիչը աւելի ազատութեամբ կարող է գեղերիլ:

Մեծարող Հայտ Բըրքէ աշխարհի մէջ ամենէ հին և ամենէ փառաւոր ազգը Հայոցը կը սկստի նշանակել և ամենէ հին և թանկագին լեզու. և վերադառնալով զանի Ուշիկի և Եւրոպայի լեզուաց վերայ՝ առաջին և սկզբնական լեզու կը ընդունի վայն, որ Եւրոպայի Տագաւոր Արարատ լեռան վրայ հանդէս ծանախ կը խօսուէր: Ասորք որչափ որ ըստ մեզ իսկական ճշմարտութիւններ են, այլ օտարազգաց ծանօթացող օտարազգի մը գրէին լեզու՝ անտրամադի ճշմարտութեան մը առաջին անգամ արտասանուիլը լուսեղուն չափ կարեւորութիւն ունին: Ուստի մեր հայերէն տառից ճիշտութեամբ, արտասանելու մեծ դիւրութիւնիս, մեր համարող անուշադիր ըլլալը, ազգային պատուոյ նախանձախնդիր և մեր հին թագաւորաց անուշադիր լեզուներն ինչպէս նաեւ ինչպէս վերջը՝ կը խօսուէր թէ, «Հայերը Անգլոյ կը խօսուէր թէ՛նք տակ հաստատուած Մասնական Ժողովու-

րանման Տիգրան անունը տունին. ասի զբաղեցնուողն ծանցած Տիգրանէն է՝ Հոս յօդուածին պատուելի հեղինակը ազնուութեամբ մը նոյն ժողովարանի հիմնադրին անունը չի չիւր. սակայն ո՞վ կրնայ ուրանալ որ Տիգրան ժողովարանը իրեն կը պարտաւոր իւր հիմնադրութիւնը: Մասն Հայ եղբայրներէ շատերէն լաւ եմ ասի, և անունը՝ որք ակնառու և վկայ են նոյն ժողովարանի յատաշարութեան համար ըրած անդու ջանքը նոյնը կը լինի: Չմոռնալով մէջ Վաշինգթոն թեան տարածմանը գլխաւոր պատճառ նա է, և մեծ լաւ գիտենք այն զոհուելութիւնները՝ զորք մեր երկիրը առաջին անգամ տը կոխելն ի վեր ըրած է: Վաշինգթոն թեան մէջ ամենաբարձր աստիճանի մէջ գրտնուելը, Տագաւորանի և Եւրոպայի մէջ գտնուած բոլոր Մասններու նկատմամբ Լոնտոնի Միջին Արեւելքէն (Grand Orient) ընդունած ամենաբարձր պաշտօնը մեծ ազդեցոյն են իւր յաջողութեանը, տաղանդին և Մասնական սկզբանց հաստատութեան և ընդունաւ կու թեանը (1)

(1) Չմոռնալով Տագաւորանի եւ գրեթէ բնութեանը ազգին նկատմամբ քանի մը ազգագոյտ ձեռնարկութեանց առաջնութեան պատիւը կը խօսի, ինչպէս եւ Վաշինգթոն թեան Հայ ժողովարանի մը՝ որ բզգայի յատաշարութեան մը կը խօսի իւր առաքինական նպատակին մէջ: Տիգրան ժողովարանը Չմոռնալով ազգայնաց ամենէ ընտիր մասեհ անդամներ կը պարտաւորէ, ինչպէս նաեւ օտարազգի: Վաշինգթոն մասին եւ բարոյական լուսաւորութիւն մի՛ ինչպէս եւ Ազատ Մասններունը՝ ճշմարտութեան պէս թէ եւ ծանր այլ միջոց կը խօսի, եւ ուր ուր կուի՝ լուսաւորութեան հաս-

դիպր Կառավարութեանը գրեթէ Դատարարական
ազատութիւնը ձեռք բերուի :

Ինչպէս ուրիշ անգամաւ զորոյցած եմք . Սիւն-
եաւ Կառավարաց Ժողովուրդը մեծ համակրութիւն
կըցուցնէ Ֆէնիաներուն , որոնք ամեն կերպ օգնու-
թիւն կըդոնեն Լաւրիկայի բնակիչներէն :

Սուսաց Կառավարութեան և Կաղիկոյ մէջ պայ-
մանագրութիւն մի ստորագրուեցաւ սուրբ Զարու-
թեան սառնարին գմբէթը շինել տալու համար :

ՅԱՆՈՒՄ ԴԻՊԼՈՄԱՆ

Իտալացի շոգենաւը Բրինչիբէ (Թումազո կոչուած)
որ Լաւրիկայէն Լեւոնապետի կերթաւ , Կիրիտի
Յուրերը օսմանեան փոքրիկ նաւատորմին կըհանդի-
պի որ նոյն կղզւոյն պաշարումը հսկելու կարգուած
է : Կաւատորմիւր Բրինչիբէ Թումազոյին քաշած
գորշակը չճանաչելով՝ ըստորում մուծ գիշեր էր ,
և հիւննական շոգենաւ կարծելով , անոր վերայ
յարձակեցաւ և շարաշար ուժգնեց զայն : Իտա-
լացի շոգենաւը հազիւ հաղ կարող եղաւ փախչելով՝
ընկղմուլ վտանգէն ազատիլ և խեղճ վիճակի մէջ
Լեւոնապետի հասաւ ի 29 անցեալ ամսոյն :

Կոստանդնուպոլսէն կըդրեն թէ նոյն մայրաքա-
ղաքին Իտալիոյ դեսպան Տէլա Բրոչէ կոմսը՝ իւր
կառավարութենէ ընդունած հրահանգներուն համե-
մատ՝ խնդրած է Բարձրագոյն Ղուկէն որ նախ
յիշեալ նաւատորմին հրամանատարը իւր պաշառ-
նէն արձակուի : Երկրորդ՝ Բրինչիբէ (Թումազո շոգե-
նաւուն եղած քնասը հաստուցուի , և երրորդ՝ 21
թիւնիս արձակելով ողջոյն յարգանայ մաստուցուի
իտալական դրօշակին :

Բարձրագոյն Ղուկէն այս պահանջմանը պատաս-
խան մը տալէ յառաջ , ուզել է որ քննութիւն մի
ըլլայ և ստոյգ տեղեկութիւններ ստացուի յիշեալ
ժողովին դժբաղդ գէպքին վրայոք :

Կըսուի թէ իտալական կառավարութիւնը հրաման
տուած է որ իւր նաւատորմին քանի մը թիւն
նաւեր պատրաստուին Կիրիտի Յուրերը երթալու :

ԿԻՐԻՏԻ ՆԱԿԱՐԻՍ

Ըստ կղզւոյն ապստամբութիւնը մինչև ցայսօր
կատարելագոյն զարգացած պիտի ըլլար , եթէ սլտե-
քաղմական պաշարներ , քիչ կամ շատ կամաւոր զին-
ուորներ և ուրիշ ամեն կերպ օգնութիւններ չհաս-
նէին օտար երկիրներէ և մասնաւորապէս Հելլատու-
յէն : Կիրիտի պաշարումը այժմ աւելի կանոնաւոր
կերպիւ և ճշգրտութեամբ կըլլայ . հետեւեալ կը-

«Երոպայից , կըյարէ մեծարոյ հեղինակը , ընդհան-
րապէս ընտանեացած չեն Հայերու հետ , վասնզի դպրո-
ցական համակրութիւն մը ունին բոլոր անոնց՝ որոնք հին
Յոյներէ սերած են , և քիչ ուշադրութիւն կընեն Տաճ-
կաստանի միւս Քրիստոնէայ բնակիչներուն . բայց Հայ-
երը , կըսէ , անկախ ողի մը ունին որ զիրենք չթողուր
օտարներու գրկը նետուիլ , և Յոյներուն պէս չեն աշ-
խատիր բոլոր աշխարհ համոզելու , որ իրենք Արեւելի
կայսրութեան օրինաւոր ժառանգներն են : Ես իմ մա-
սիս կըսիրեմ զՀայերը . . . վասնզի իրենց ազգայնե-
թեան համար ունեցած մեծ սէրերնին շատ կանուխ իմ
ուշադրութեան զարկաւ » : (2)

տատուն երկր մի կըբողոս , գոր անուան ժամանակը
անգամ կարող չեղաւ նսեմացնել : Կըյսենք քի Տիգրան
Ժողովարանը փառաւոր ոսկի մեծաւ մի կըպարտա-
տէ պատուելի Հայտ Բարբի նուիրելու : Ի նշան ե-
րախտագիտութեան :

(2) Յիւրաքի մեծարոյ Հայտ Բարբի իր ազնիւ զգա-
ցումներովը բոլոր Հայոց համակրութիւնը արժանա-
ւորապէս կըգրասէ , եւ պարտ կըգնէ մեր վրայ քայցր
յիշատակ մի պահել իրեն համար մեր անկեղծ սրտե-
րուն մեջ : Թե եւ քիչ զարմանք չպատճառեց մեզ
Մանգուլիէ երկրորդ բռնոյն մեջ մի քանի քաջ անգ-
ղիագետներէ եղած դիտողութիւնը , իբր քի արգոյ
հեղինակը տեղ տեղ զՀայերը ծաղրելու մտօք գրած
ըլլայ : Այս իմաստը ուսկից հանած են չգիտեմ . սա-
կայն մեր որ ի մտուստ կընաւնցամք գանի , եւ իր
զգացմանց անկեղծութիւնը եւ բուն արժեքը գիտեմք ,
լաւ համոզուած ենք որ պատուելի Հայտ Բարբի իր
յողուածին մեջ ծաղրելու մտօք բան մը գրած չունի .
եւ երբ նայ արգոյ անգղիագետները աւելի ուշադրո-

յուսացուի թէ յիշեալ օղնութիւնները յետ այսորիկ
չեն կրնար հասնիլ ապստամբաց . որոնք արդէն աւ-
կարացած և նեղը ճացած են , և ստի սարակոյս
չկայ թէ շատ չանցած պիտի պարտաւորին անձնա-
տուր ըլլալ :

Հայտնի է որ Կիրիտի դիւաւոր նահանգները ,
այսինքն Հիւրաքէա , Սիւնիս , Սփաքիա , Լաքո-
բոնա և այլն անձնատուր եղած են , և ըստ կայսե-
րական հրամանաց՝ բարձրագոյն Սուլթան փա-
շան ամեն կերպ մարդասիրութիւն կըցուցնէ ա-
նոնց . կըմնայ այժմ Սէլիմ և Քիսամո նահանգնե-
րը՝ որոց գէմ ամենայն զօրութեամբ յարձակելու
պատրաստութիւններ կըտեսնուին կայսերական դո-
ժակալ բարձրագոյն փաշային կողմանէ :

Սուլթան բնակող քիչ Վէրնաքաքի մեծահա-
րուստ օջոյն վաճառականը 20,000 Փլանք առաւ
իբրեւ առաջին հանգանակ՝ կրետացւոց համար .
Կամանապէս Բէգէրպուրի բնակող քիչ Սուրուպին
1500 արծաթ ռուպլի առաւ : Սիրայի մէջ Բանէ-
լինիս Սիւլթան անուամբ ընկերութիւն մի հաստա-
տեցաւ ի նպատակ կրետացւոց և իւր առաջին որո-
շու եղաւ սուրհանդակութիւն ընելու համար շոգե-
նաւ մի դնոյ առնուլ : Ըստ բանին համար 400,000
տրախմ կըհարկաւորէր . քանի մը օրուան մէջ 200,
000 արախմի ճարուեցաւ և մնացեալն ալ կըկար-
ծուէր թէ քիչ օրուան մէջ պիտի ճարուի : Կալազի
մէջ ևս հէլլենացիները գրամ կըծողվեն և շոգե-
նաւ մի ծախու պիտի առնուն ի ծառայութիւն կրե-
տացւոց : Բաց յայսմանէ , Խարպայի գրեթէ ամեն
դիւաւոր քաղաքները հիւննացիներէ բաղկացեալ
ընկերութիւններ հաստատուած են , որոնք ամեն
տեսակ օղնութիւններ ժողովելով Կիրիտ կըդրեն :

Ըստ ամեն օղնութիւնները գուր ջան և անօգուտ
վաստակ կըհամարուին ընդհանրապէս . վասնզի կայ-
սերական զօրքը՝ որ արդէն իւր քաջութեամբը ա-
պստամբութեան մեծագոյն զօրութիւնը խորտակեց ,
պիտի չուշանայ մնացեալ փոքրիկ զօրութիւնն ալ
ջախջախելու յառաջ քան զժամանակ իսկ վերոյիշ-
եալ օղնութեանց :

Ե. Օ. Կ. Ա. Յ. Ե.

Կ. Պոլսոյ ազգային պատրիարքարանէն հետեւեալ
պաշտօնական որոշումները հրատարակուեցան :

1. Ըրարատեան մայր Ըթոգոյն սուրբ Եւփածնի
նորընտիր վեհափայլ աէր Գեորգ սրբազան կա-
թողիկոսի հաստատութեան պաշտօնական լուրը Լ.
Ղուկէն այս շարթու (Յ Գեորգ) պատրիարքարան
հասնելով , մայրաքաղաքիս եկեղեցիներուն մէջ Կ.

Ասկէ անմիջապէս ետքը կըսկսի նոր հրատարակու-
թեան վրայ խօսիլ . «Ճիպպըն(3) Սնդղիացի հեղինակ
մի Վալի վրայ խօսեալով՝ Կ. Պոլսոյ կայսերաց անունը
թերեւս հիմա իսկ Պարպոններու երակներուն մէջ կը-
հասի , կըսէ . և ես իստ դարմասոյ ինչպէս քանի մը
տարի առաջ ալ մէկ քանի դիտողութիւններ հրատա-
րակեցի այն կտորին վրայ , թէ ինչպէս կրնայ ըլլալ որ
Ճիպպընի պէս փորձառու և տեղիակ անձ մի պատու-
թեան մէջ առանկ մեծ կարեւորութիւն ունեցող պատահ-
ման մի վրայէ հարեանցի մը անցնի երթոյ : Եթէ Վա-
սիլ Մակեդոնացիին արեւը Պարպոններու երակնե-
րուն մէջ կընայ՝ նոյնպէս պէտք է Սնդղիոյ իշխաննե-
րու երակներուն մէջ ալ հոսիլ . և ասի այնպիսի ազգա-
համար մէջ՝ որ նորը հինին հետ միացնելով՝ Ճիպպընի
գիտած սահմաններէն աւելի շուտ հեռու կըտարածուի » :
Կերեկ թէ Ճիպպըն իր խոշորագոյնութեան մէջ զժողո-
րութիւններու հանդիպելով (և կըհաստատուի , դատելով
իմ համար այնպիսիութեան վրայ) հաղիւ հաղ կըհա-
մարձակի կասկածով մի յիշել և անցնիլ , ինչպէս որ
նոյն իսկ Ճիպպըն չէր գիտեր Վալի Հայ և Արշակունի
ցեղէ կըած ըլլալ : Ասի մեր Հայոց պատմութեան Ե-
րոպոյ դեռ անձանթ մնալուն մէկ արդիւնքն է , որ ա-
մեն մարդ ուզած կերպովը կըքաշքշէ . ինչպէս և Պուր-

բեամբ կարդային օտարագրիկ մը գրուած սոյն օրի-
նակ յօդուած մի՝ քեբես այսպիսի հետեւութիւն մի
հանելը անտեղի կըսեպիին :

(3) Կոտարա Ճիպպըն , անգղիացի ամենեւ անուա-
նի պատմագիրներէ մեկը՝ իր երեւելի գործն «Հու-
մայ կայսերութեան անկումը» վեց հատորի բաժնուած.
ծնաւ 1737 , մեռաւ 1796 :

Սրբաբնութեան անուան յիշատակութիւնը սկսելու
համար՝ շրջաբերականներ խրկուեցան :

2. Սոյ աթոռոյն կաթողիկոսական տեղապահ
ընտրուեցաւ Հաճընի առաջնորդ դերա . Պետրոս
Եպիսկոպոսը՝ փոխանակ Սիւրիւն Եպիսկոպոսի , որ
հրաւիրուած է Կ. Պոլսի վալ :

3. Լատանայի նախկին առաջնորդ գերապատիւ
Լիստակէս Եպիսկոպոսը՝ Կաղաթիոյ վիճակին ա-
ռաջնորդ ընտրուեցաւ :

Կոստանդնուպոլսոյ հայերէն լրագիրները կըհրա-
տարակեն թէ արժանայիշատակ Կաթողիկոս Զակոբ
էֆէնտիին եղբարքը Լիւրանիկ-Պէյ և Պետրոս ա-
ղա , որոնք հանդուցելոյն ժառանգներն են , բարե-
պաշտական ողիւ շարժեալ 2000 Փրանք նուիրե-
ր են սուրբ փրկչի ազգային հիւննացիներն , այնու
պայմանաւ որ այս դուամբէն հազար դուրուշ բաժին
հանուի աղքատաց Պէշեթմաշի , ուր կըբնակէր հան-
դուցեալը :

Վախճանեալ Հահնաղարեանց ազգասէր Կա-
րապետ վարդապետին լուսանկար պատկերը կըծախ-
ուի ի Կ. Պոլսի ի նպատակ Լիւնանուէր ընկերու-
թեան : Ըստ պատկերներէն փ-նշ լրագրոյն գրա-
սենեակն ալ կըդոնուի և գինը 5 դուրուշէ :

Կըսուի թէ Սահնաթէի բնակիչ մի համազօր
եղբարքը միաք ունին հայերէն լրագիր մի հրատա-
րակել յիշեալ քաղաքին մէջ , և այս նպատակաւ
հանդուցեալ Հահնաղարեանց Կարապետ վարդա-
պետին տպարանը ծախու առեւ են :

Կաթէն գովութեան և քաջաւերութեան արժանի
է այսպիսի ազգօգուտ ձեռնարկութիւն մի . որուն
յաջողութեանը համար՝ անտարակոյս ամեն ազգա-
սէր Հայ բարեմաղթուններ պիտի ընէ :

Բերալ սրտիւ կըհրատարակեմք հետեւեալ նամու,
կը , որ առեւտրական բաժանորդական փոքրիկ ընկե-
րութեանց հաստատութիւնը և զարգացումը կաւետե-
մող , և միանդամայն խելացի խորհրդածութիւններ
կընէ անոնց հարկաւորութեանը և օգտակարութեա-
նը վերայ ի յատաշարիմութիւն Լիւրիս :

Յարգւ խմբագիր Ս. Դաւիթյան պատուական լրագրոյն
Իւլիս , 23 Դեկտեմբեր 1866 :

Ընկերութիւնը ազգի մը յուսմանով իման ամենա-
հարկաւոր տարրերէն մէկը ըլլալուն՝ ամեն արդարաւստ
անձինք կըվկայեն : Ընկերութեան մը հաստատութիւնը
ինչ նպատակի համար ալ որ ըլլայ (միայն թէ ի բարին)
անոր օգուտները բոլոր ազգին կըվկարաբերին : Ազգային
պատուաւոր թերթ մը քանի մը շարքով յուսմ ազգե-
բու յուսմանով իման մէկ տարրն ալ ճիւղութիւնն է :

Ի՞նչ զՎասիլ կըհամարձակի Յոյն անուանել , որու վրայ
մեր դիտողութիւնը ըրած ենք մեր յուսմանովին մէջ :
Սնտարակոյս եթէ Պուրիլի մեր Հայ պատմագիրները
ճանչցած ըլլաւ՝ այսպէս չէր խօսեր . և կարծեմ տիեզե-
րական պատմութիւն մի գրելու համար ամեն մէկ ազգի
պատմագիրները և հեղինակները մօտէ անցնել կըհա-
կառուի . արդեօք Պուրիլի ո՞ր Հայ պատմագիրն խոր-
հուրդ հարցոյց(է) : «Սիւրայի Վալի Սիւրանի սերուն-
դէ իմած ըլլալն է որ ազգարանին առջեւ ընդարձակ ա-
պարէզ կըբանայ » կըսէ պատուելի Հայտ Բարբ , և կիջ-
նէ մինչև Կիրոս , Կրեստ և մինչև անգամ Հիւրիւկե-
բայց մենք առանց պատմութեան խորքուն մէջ սուղե-
լու՝ դառնանք մեր նպատակին :

«Սոյ օրերս Զմիւռնիոյ մէջ տպուած փոքրիկ բայց
գեղեցիկ և ոսկեղծ գիրք մը ընկալող հեղինակին կողմէ
որ էր Վիկտորիա Թագուհւոյն Հայաստանի Արշակունի
Թագաւորներէն սերիւր . հեղինակն է Պ. Ս. Սիւրբա-
լի անանդեցի . . . » և կըսկսի գրելու վրայ ընդարձակ
տեղեկութիւն տալ տեղ տեղ զանի օրինակելով , զորս մի
առ մի յիշելու աւելորդ կըհամարիմ :

Մեծարոյ Հայտ Բարբ անտեղի կըգտնէ Վասիլ Ա-
ռաջնոյն՝ Հայոց Թագաւոր Ս. Բարապետներէն

(4) Պուրիլի բառարանը քեբէ տիեզերական անունը
կըկրէ իր նակտին վրայ , բայց մեզը շատ անուանե-
ր պակաս են՝ որոց գտնուիլը անհրաժեշտ էր : Փոքրիկ
տաղանդ ունեցող Երոպացոյ անունը անգամ կը-
գտնուի հոն , որովհետեւ իրենց ծանօթ է . այլ իրենց
անձանցներէ անունը չկայի կարգը անցուցած են :
Զարմանալի է . որովհետեւ Ամերիկայի գտնուիլէն
առաջ այ ուրիշ երկիր չկայ կրտսին :

կըսէր, որք ճոխութեան մէկ աղբիւրն ալ, եթէ չեմք սխալը, ընկերութիւնները կրնան համարուիլ. վասնզի բան մը որ անհատի մը կարողութեանն վեր է, չստերու միութեամբ զիրարն և զործարարելի միանգամայն և արդիւնաւոր կըլլայ: Այսպէս ընկերութիւնը ճոխութիւն է, և ճոխութիւնն ալ ազգային յառաջադիմութիւն կարգադրէ: Արդ ընկերութեան զերարոյն արժանեաց և անորմէ յառաջ եկած անթիւ օգուտներու վրայ հոս կը կարօրէն խօսիլը աւելորդ կը համարուի. վասնզի արդէն ամեն մարդ միութեամբ և ընկերութեամբ զործելու զօրութիւնը և տաւալութիւնը կը ձանձնայ. ահա՛ քաղաքակրթ աշխարհին վրայ յայտնի կընշմարուին ընկերութիւններէ յառաջ եկած զօրաւոր և անթիւտեղի օրինակները: Խիստ մեծ ուրախութեամբ կը տեսնեմք մեր ազգին մէջ ալ զանազան ընկերութեանց բազմապիսիւ որոյ կարգին է նաև քաղաքիս մէջ երկու տարիէ 'ի վեր հաստատեալ Հիւմիսեան անուն առևտրական ընկերութիւնը, որուն նպատակն է և պիտի ըլլայ, նախ և յառաջ եղբայրակցութիւն. երկրորդ ընկերութեան անդամաց ապագայն բարեկեցիկ: Բայց ապագան բարեկեցիկ ըսելով թո՛ղ չխմայտի որ ընկերութիւնս միայն իրեն օգտին համար հաստատուած՝ ուստի և ազգային յառաջադիմութեան հետ յարաբերութիւն չունի. ո՛չ՝ վասնզի ընկերութիւն մը թէպէտև միայն իր օգտին համար հաստատուած ալ ըլլայ, դարձեալ անոր յառաջադիմութիւնը նոյն իսկ ազգին կը վերաբերի. վասնզի ո՛չ ապաքէն ազգայնոց նիւթական ճոխութեան կամ թէ բարեկեցութեան կախում ունի ազգին յառաջադիմութիւնը: Ասոր ճանաչողութիւնը քիչ մը յառաջ յայտնեցինք. արդ Հիւմիսեան ընկերութիւնը մինչդեռ ընդհանուր առմամբ ազգային յառաջադիմութեան զործի մը կրնայ համարուիլ, ահա՛ իւր կանոնադրութեան հինգերորդ զիւրոյն զօրութեամբ նիւթական շահուց մէջ բրած յառաջադիմութեան համեմատ՝ մաս մը կը պարտաւորի բարեկեցական զործելու նուիրել. որով յայտնի կը տեսնուի թէ Հիւմիսեան ընկերութիւնը իր անձնական շահուն հետ մի կտեղ կապած է նաև մասնաւորապէս ազգին օգտակար ըլլալու զեղծելի ու գովելի սկզբունքը: Արդ զխնայելով որ բարեկեցիկ հաստատութիւնը ազգային ընկերութեանց յառաջադիմութիւնները ընկ կը փափաքի, կը փութամբ Հիւմիսեան ընկերութեան յառաջադիմութիւնը սիրելի ազգայնոց աւետել: Այս յառաջադիմութիւնը, վասնզի իր երկամեայ ընթացից չըմանը ամեն նայն յաջողութեամբ լրացնելով, և դարձեալ սիրող դրօշը իրեն առաջնորդ սենեակով հազար ութն հարիւր վաթսու և եօթներորդ տարւոյն իր առջև բացած երկրորդ և աւելի յաջողակ չըմանը կը պարտաւորուի: Արդ ց' Տէր, ոչինչ նուազ ուրախութիւն կըլլա՞ց որք ապագային վրայ ունեցած յոյսերնիս յայտնելով. վասնզի ընկերութիւնս իր այս երկամեայ ընթացից մէջ

կրկին պատկուիլը. վասնզի մեր ըսած էինք նոյն գրքին մէջ որ Բագրատունիք միայն արտօնութիւն ունէին Հայաստանի մէջ Արշակունի թագաւորները պատկու, և թէ՛ Վասիլ Արշակունի ըլլալով՝ Աշտ Բագրատունիէն թագ խնդրեց և պատկուեցաւ. ասի նոր գիտ մի ըլլալ կը համարի գիտնական անդիլալին, ոսկւայն մեր որ լաւ համոզուած էինք սոյն եղելութեան ճանաչողութեանը՝ մասնաւոր յօդուած մի զրկեցինք անդիլալին, խնդրելով որ իր ձեռքը Աթէնէի մէջ տուի. ուստի ազգայնոց տեղեկութիւն մի տալու համար կը փութամ նոյն յօդուածին գիտաւոր կէտերը թարգմանել:

«Թէ՛ Վասիլ Ա. կրկին պատկուեցաւ Աշտ Ա. Հայոց Բագրատունի թագաւորին, վասնզի Բագրատունեանց ընտանիքը միայն արտօնութիւն ունէր Արշակունի թագաւորները պատկուելու՝ նոր հնարուած բան մի չէ, հապտ ճանաչողութիւն մի՛ որ Հայերէն լաւ ճանչցուած և շատ մի հին հեղինակներէ հաստատուած է. ասի ապացուցանելու համար հետեւեալ տողերը կը գրենք՝ ձեզ՝ զորս հաւատարմութեամբ թարգմանելի և որոնք զրուած են երկու հին և վաւերական պատմագիրներէ, Վարդան և Դաւիթ Բագրատունի: Այս վերջինը ակնհայտ և վրայ էր Վասիլ Աշտ Ա. Հայոց Բագրատունի թագաւորին պատկուելուն: «Արդ 'ի թագաւորել անդ Վասիլ' առեղեկացեալ նորա 'ի վաճառայ եղիսկիս' Նիկիոյ թէ Բագրատունիք թագաւոր էին Արշակունի թագաւորաց 'ի Հայոս, առաքեաց հրեշտակ զՆիկիոսս անուն ոմն առ մեծն Աշտ Բագրատունի իշխան իշխանաց հանդերձ բազում պարզեօք և խնդրեաց ընդունիլ 'ի նմանէ զթագ. և Աշտ յղեաց առ նա թագ փառաւոր յոյժ, որով և բերին զստիկեալ Վասիլ կոյսեր' ոչ մեծ եղաց առ Աշտ

բաւական փորձառութիւն անունալով կը քաջաբերէ զմեզ 'ի նոյն, և յաշխատութիւն դէպ 'ի մեր նպատակը անյողդող յառաջադիմութիւն. քաջաբերութիւն մը՝ որուն ազգեցութիւնը ընկերութեանն գուրս ալ ձգեալով, շատեալուն սիրտը կը հրապարակէ անոր անդամակից ըլլալու. որով և տարւոյս սկիզբը ընկերութիւնը այժմեան քսանէ հինգ անդամաց վրայ քանի մը հոգի ևս աւելցնելով՝ առնոց թիւը մինչև երեսունութէն հասցնել պատշաճ կը համարի: Հիւմիսեան ընկերութիւնը բաւական դրամաւորով մը հոյժալից ըլլալով, առևտրական ասպարիզին մէջ մինչև յարդ իր առած փորք քայլերուն տեղ, այսօր հաստատուած և աւելան շարժում մը առնուլ կը սկսի. վասնզի յաջողակ վերակացուի տեսչութեան տակ, բաւական կը լինի իր քայլած է, որով և նպատակնիս յաջողութեամբ պատկուելու մասին Աստուծով կը յուսամք: Սիրելի է մեզ յուսալ նաև որ պատուարժան անդամակիցք իրենց միաբանական սիրոյն հետ մի կտեղ և յարատեւ ջանքը օր քան զօր կ'աւելցնեն 'ի յառաջադիմութիւն ընկերութեան:

Սոյն առթիւ ոչինչ նուազ ուրախութիւն կըլլա՞ց՝ քաղաքիս մէջ հաստատեալ միւս ևս չորս առևտրական ընկերութեանց անունները՝ միանգամայն և յառաջադիմութեան մէջ գտնուելին դո՛ւրստեմբ յիշատակել, ինչպէս են Հայկազնեան, Արամեան, Խնայողական և Ոսկերչական ընկերութիւնները. որոց համար ալ կ'աւարտեալ յաջողութիւն մաղթելով՝ մնամք,

Գործադիր անգամը Հերմեսեան ընկերութեան:

Ե.Օ.ՎԵՐԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հնդկաստանի Ղազար կղզւոյն Պաղատի մայրաքաղաքին մէջ հաստատեալ Սահուի և Զարութիւնեան ուսումնարանին համար պարկեշտ, բարեպաշտ ու զիտնական վարժապետ մի կը փնտռուի հայերէնի համար, որ բաց 'ի հայկաբանութեան, պէտք է որ կամ զաղղիւրէն և կամ անգլիաբան լեզուին տեղեակ ըլլայ: Այլև յիշեալ ուսումնարանին կարգադրութեանց Զօրեղ յօդուածը հետեւեալ պայմանները կը պարտաւորէ.

«Վրեւադ վարժապետ հայկական լեզուին լեցի աշխարհական, ազգաւ Հայ և դասնութեամբ Հայաստանաց եկեղեցւոյ. Ունիցի նա զբաւական հմտութիւն 'ի հայկական գրագիտութեան, կարող ուսուցանել 'ի քերականութեան, 'ի թուաբանութեան, 'ի պատմութեան, 'ի բնական պատմութեան, 'ի բնական և 'ի բարոյական իմաստասիրութեան»:

Այսպիսի վարժապետի մը 200 Հորանական ֆիւրին կամ գիլքը (1) պիտի հատուցուի ամիսը, և տարուէ տարի 25 ֆիւրին պիտի աւելնայ առ ամիս, մինչև

(1) Հորանական ֆիւրինը կամ գիլքը 9 դուրուշ է:

և առ ամենայն Հայոս: Առաքեաց ապա և այլ դեսպան Նիկիոյ միտն անուն առ Աշտ հանդերձ թագով, յորում կոչէր զնա սիրելի որդի և եղբայր սիրող և բարեկամութեան ընդ նման: Ասկէ ետքը բացառեցի զարձեալ նոյն յօդուածին մէջ այս արտօնութեան չէ թէ միայն նոր հնարուած բան մի չըլլայ, այլև անոր 2000 տարուան հնութիւնը, Մովսէս Խորենացիէն հետեւալ վկայութիւնը բերելով: «Բանգի յետ սանձահարելը (Վաղարշապէս) զմակեղոնացիս և զաւարելը պատերազմացի սկիզբն ամեն բարեգործութեանց Պարթև քաջ, նախ և առաջին, փոխարէն բարեաց հատուցանելով առնն զօրաւորի և իմաստնոյ, որ 'ի Հրէիցն Դամբայ Բագրատ, տալ նմա իշխանութիւն ազգաւ թագաւոր լինել Արշակունեաց, և որ 'ի նմանէ ծնեալ ազգ' լինել յանուն նորա կոչմամբ Բագրատունի, որ և այժմ մեծ նախարարութիւն 'ի մէջ աշխարհիս»:

«Եւ ինչպէս որ Վաղարշակ Բերտուղէ 149 տարի առաջ թագաւորեց՝ ասկէ բնագիտ կը հետեւի որ այս առանձնաշնորհութիւնը նոր հնարուած բան մի չըլլալէն զատ՝ աւելի քան 2000 տարուան հնութիւն մ'է: (2) Պատուելի անդիլալին Ուսուցիչ Գաղղիոյ և Անգղիոյ ճիւղերուն վրայ ալ խօսելէն վերջը՝ այսպէս կը վերջնացնէ. «Վահագնակ համառօտ զգալի մի այս հետաքրքրական գրքին վրայ՝ որ երկտասարդ Հայաստանի շատ մի անդամներէ կարևորապէս պիտի ծանցուի յօդուած...»:

(2) Մեծարոյ Հայտ Բարբ պատուած է մեզ մասնաւոր ցամաքաւ մի, իմացնելով Պղնդարեան գրած յօդուածնու մեջի դիտողութեանց եւ վկայութեանց իրաւացի լինելը:

որ ամսականը 300 ֆիւրինի հասնէ. որ Հայ վարժապետին ամսական վարձուց բարձրագոյն սահմանը պիտի ըլլայ:

Ըսոցմէ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ուզողը՝ կրնայ դուրսեմբ կամ բանիւ բերանոյ խօսակցել Արշակունց վերատեսչին հետ:

Վաղարշակ Կ. Պօլսոյ Հայ լրագիրները, որպէս զի բարեհաճին այս ազգարարութիւնը իրենց պատուական թերթերուն միջոցաւ ևս հրատարակել 'ի լրբ բոլոր հասարակութեան:

Պատկերագար
ՕՐԱՑՈՅՑ ՏԵՏԵԱՆ
1867

Կը ծախուի Իզմիր և Պօլսա բոլոր Հայ գրաւաճառաց խանութները:

Նոր Հրատարակութիւն
ԿՈՄՍ
ՄՕՆԹԵ - ԳՐԻՍԹՈՅ

ՎԻՊԱՍԱՆ ՈՒԹԻՒՆ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՄԱՆՅԻ
ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՏԻՐԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԵՏԵԱՆԻ
Մասն երրորդ
ՋՄԻՈՒՆԱ

ՏՊԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԵՏԵԱՆ

Ծախու կը գտնուի Իզմիր Տէտեան տպարանը, Ս. Պօլսա, Զարութիւն Մարգարեանին, և Յ. Վաֆաֆեանին գրատունները:

Ամբողջ վեց հատորին գինը 65 դահեկան է կանխիկ վճարելի, իսկ իւրաքանչիւր հատորը զատ ալ կը ծախուի 15 դահեկանի:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ '21 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ազգային Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը գոհութեան Լստուծոյ լմնեցաւ և անոր տաճկերէն թարգմանութիւնը կըլլայ, որպէսզի Բարձր. Դրան մատուցուի: Կը յուսացուի թէ թարգմանութիւնը այնչափ ժամանակ պիտի չերկարի, որչափ որ երկարեցաւ վերաքննութիւնը:

Իրեն զրկած անդիլալին յօդուածնու մէջ յիշեցինք նաև մեր գտած բոլոր հին հեղինակներու և պատմագիրներու անունները՝ որք կը հաստատեն Վասիլ Հայ և Հայաստանի Արշակունեաց ընտանիքին ըլլալը՝ որք են:

Լորեանոս Բագրատուն: Դիոնիսիոս Պետալոս, Յիսուսեան կարգի կրօնաւոր մի 17 երրորդ դարուն:

Կոստանդին Պիլիկերութիւն, Վասիլ Ա. թոռ: Յովհաննէս Սիլիկցիս, Յոյն պատմ. 11 դ դարուն:

Վարդան, Հայ պատմագիր: Գէորգ Կիլիկիոս, Յոյն պատմագիր 11 դ դարուն: Սիմէոն Մաղխարոս:

Յովհաննէս Չոնարա, Յոյն պատմ. 12 դ դարուն: Դաւիթ Բագրատունի, ժամանակակից Վասիլ Ա. թոռ: Ստեփանոս Ստիլի, Հայ պատմագիր:

Սամուէլ Երէց, Հայ պատմագիր: Փոտ, Յոյն Պատրիարք Կ. Պօլսոյ, ժամանակակից Վասիլ Ա. թոռ:

Նոյնպէս և 1785 թ. 'ի Վիեննայի տպուած Չամչեան Հայոց պատմութիւն:

Արդ սոյն երկարատե աշխատութիւնս՝ որոյ վրայ Հայ օրագիրներէ շատերը խօսելու բարեհաճեցան՝ քաղցր է ինձ յուսալ որ իր վաւերականութեամբ Անգղիոյ վերահիտ Հայ թագուհիէն ևս ընդունուելու պատիւը պիտի ունենայ, որոյ ակնկալութեամբ մնամ:

Ազգիս յառաջադիմութեան փափարոյ:

Ս. Միքայէլ Վանանցեցի:

Զմիւռնիա, 28 Նոյեմբեր 1866:
